Havankdag 2013 – Openingstoespraak

Frank van der Voordt

Dames en heren, vrienden van Havank,

Welkom op de 19de toogdag, op de 49ste verjaardag van Havanks overlijden, opnieuw in de gastvrije bibliotheek, deze keer in de naar onze schrijver vernoemde zaal die nogmaals zijn band met de Wirdumerdijk bevestigt.

We zijn ook deze keer weer niet met velen, hoewel het aantal betalende donateurs nog altijd even boven de honderd ligt. Een tiental donateurs heeft zijn of haar bijdrage nog niet overgemaakt. We blijven er met een onverwoestbaar optimisme op hopen dat ze nog over de brug komen.

Enkele Vrienden van het Jaar hebben helaas moeten afzeggen.

In de eerste plaats natuurlijk Sef Passage. Zijn sterk afnemend geheugen maakt het hem bijna onmogelijk aan een gesprek deel te nemen of zich op andere wijze in een gezelschap te mengen. Hij zal zeker niet meer aan een toogdag kunnen deelnemen. Niettemin laten hij, en zijn Marianne, ons recht hartelijk groeten.

De echtgenote van Piet Oosterhuis heeft onlangs een heupoperatie ondergaan, is daardoor aan huis gekluisterd en kan zijn helpende hand nog niet echt missen. Ook van hun de hartelijke groeten.

Wie ook verstek moet laten gaan is Nico Woldijk. Hij maakt het uitstekend, is eerder deze week 91 jaar geworden en viert dit heuglijk feit vanavond in het gezelschap van enkele goede vrienden.

Vorig jaar nam hij nog met zijn echtgenote Jannie deel aan het luisterrijk maal, medeoprichter van de Stichting en Vriend van het Jaar 2008 Jan Noordhoff. Voor hij naar huis ging nam hij me even apart om me op het hart te drukken dat ik hem altijd mocht bellen als ik meende dat hij iets voor de Stichting zou kunnen doen. Die toezegging herhaalde hij in een telefoongesprek in het late najaar. Zijn bereidheid om bij te springen bevestigde wat we eigenlijk wel wisten: hoezeer de Stichting hem aan het hart ging. Het zal er niet meer van komen. Op 21 april overleed Jan, 74 jaar oud. We zijn met enkele bestuursleden naar zijn afscheid gegaan. De werkelijk enorme belangstelling in het crematorium van Sneek liet nog eens zien wat hij ondanks zijn toch wat gevorderde leeftijd nog voor de samenleving betekende.

We zullen vanavond een toost uitbrengen op de afwezige Vrienden.

Ook binnen het bestuur van de Stichting heeft zich een verandering voorgedaan. Hillebrand Komrij, bestuurslid sinds zo ongeveer het begin van deze eeuw en daarvan meer dan tien jaar onze secretaris, heeft vooral onder tijdsdruk het besluit moeten nemen af te treden. We vinden dat meer dan jammer; goede bestuursleden zijn tenslotte dun gezaaid.

We hebben intussen Hans van Schooten bereid gevonden het secretariaat over te nemen. Voor wie hem nog niet kent is er straks gelegenheid nader persoonlijk kennis te maken. Hij komt overigens dadelijk ook zelf aan het woord.

Sinds de vorige toogdag heeft er zich betrekkelijk weinig rond Havank afgespeeld.

De Stichting heeft de gebruikelijke twee nieuwsbrieven uitgebracht en, als eindejaars-boekje, een belangwekkend boekje over de jubileumtournee van het Circus Mikkenie in 1952.

Radio, tv, noch de geschreven pers hebben zich met onze schrijver beziggehouden.

Dames en heren. Vandaag over een jaar herdenken we de vijftigste sterfdag van onze schrijver en tegelijkertijd de twintigste verjaardag van de hem toegewijde stichting. Dekema State wil daar met een tentoonstelling aandacht aan besteden en ook uit Leeuwarden komen geluiden die er op wijzen dat die vijftigste sterfdag niet onopgemerkt voorbij zal gaan. Vanzelfsprekend verleent de Stichting alle medewerking daaraan.

Een nieuwe Havank Ross zit er vooralsnog niet in maar het zou toch aardig zijn als Bruna bijvoorbeeld alle korte verhalen in een mooi gebonden boekje zou uitgeven.

En om een veel te lang uitblijvende uitbreiding van de Havank-bibliotheek hebben we vorig jaar al gevraagd. Geen reden overigens om er dit jaar nog maar eens opnieuw aan te herinneren.

Ik dank u.

Vriend van het jaar 2013

Frank van der Voordt
Foto's: Rianne Hoebers

Dames en heren,

Vanmorgen heb ik u verteld dat Hillebrand Komrij, sinds mensenheugenis bestuurslid van de Stichting en daarvan meer dan tien jaar lang onze secretaris, het besluit heeft moeten nemen af te treden. Omdat hij er vanmorgen niet bij kon zijn hadden we nog niet de gelegenheid hem te bedanken. Dat wil ik nu doen.

Hillebrand, we hebben je in de kleine kring van het bestuur al bedankt voor je inzet en willen dat nu in groter gezelschap nog eens herhalen. Dank nogmaals, veel dank. We willen je niet helemaal met lege handen uit het bestuur laten vertrekken. Die afbakening is enigszins nodig om duidelijk te maken dat Hillebrand, eigenlijk vanzelfsprekend, gewoon donateur blijft en ook doorgaat met zijn bijdragen aan de Nieuwsbrief.
We hebben onlangs een sluimerend initiatief opnieuw tot leven gebracht, namelijk de zilveren Havankspeld, geen zilveren hazewind maar een zilveren Schaduw. In zeer kleine oplaag vervaardigd en bedoeld om een bijzondere band met de Stichting uit te drukken. We vinden het passend om het eerste exemplaar aan Hillebrand uit te reiken.

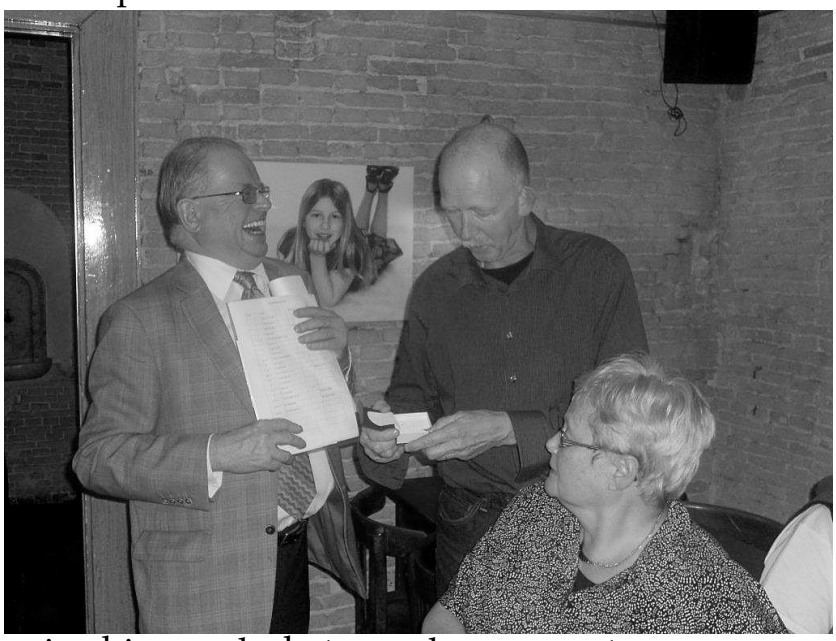

Het is nu misschien ook het goede moment om namens mevrouw Noordhoff te bedanken voor alle belangstelling en medeleven betoond na het overlijden en bij de crematie van haar echtgenoot Jan, medeoprichter van de Stichting, jarenlang bestuurslid en Vriend van het Jaar 2008.

Daarmee zijn we beland bij de benoeming van de Vriend van het Jaar 2013. De titel Vriend van het Jaar is zoals u weet ontleend aan het testament van Charles C.M. Carlier uit het twintigste hoofdstuk van *In Memoriam de Schaduw*, aan het codicil dat traditiegetrouw bij de jaarlijkse herdenking aan het graf van Hans van der Kallen wordt voorgelezen, waarin de Schaduw zijn vrienden vraagt op de dag van zijn verscheiden bijeen te komen "voor een luisterrijk maal en om een dronk uit te brengen op een vriend die oprechte vriendschap heeft beschouwd als iets heiligs en als zodanig getracht heeft te leven naar die standaard". De Stichting heeft er sinds 1995 eenentwintig op het ereschavot gehesen waarvan er vanavond drie bij ons zijn. Drie andere Vrienden zouden graag hier geweest zijn maar moesten om verschillende redenen verstek laten gaan. Sef Passage, Nico Woldijk en Piet Oosterhuis laten u groeten. Vriend van het Jaar is iemand die of voor Havank of voor de Stichting van bijzondere betekenis is of is geweest. Met het verstrijken van de jaren zijn het vaker Vrienden van de Stichting geworden. Dat is na 49 jaar niet zo verwonderlijk. Het is leeg geworden rondom Havank.

De Vriend van het Jaar 2013 is toch opnieuw iemand geworden die een rechtstreeks contact heeft gehad met onze schrijver, iemand die de hem toegekomen biografische informatie over Havank ruimhartig heeft gedeeld, eerst met de biograaf en nog zeer onlangs met de Stichting, en daarmee een wezenlijke bijdrage heeft geleverd aan de Havankiaanse geschiedschrijving.
Dames en heren, uit erkentelijkheid hiervoor benoemt de Stichting vandaag Ir. Hans van Duivendijk tot Vriend van het Jaar 2013.

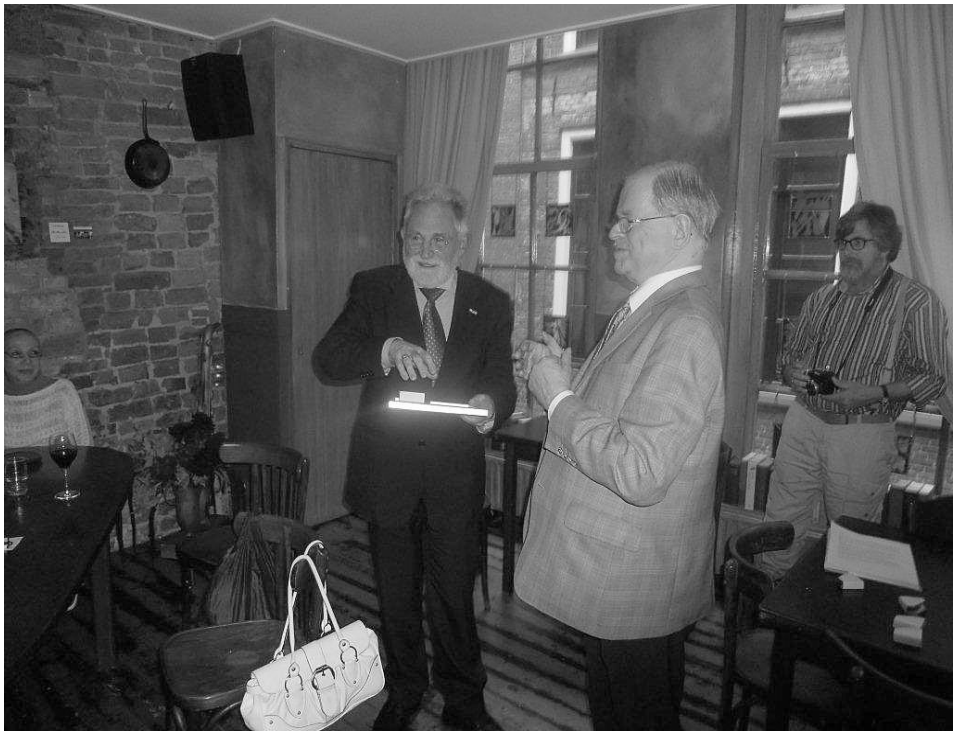

Dankwoord van de Vriend

Ir. Hans van Duivendijk

Allereerst wil ik graag het bestuur van de Stichting Mateor bedanken voor mijn benoeming tot Vriend van het jaar. Daar kom ik straks nog op terug, maar ik wil er al wel op wijzen dat ik in feite al Vriend ben sinds 1952!

Ik besef terdege dat ik in een gezelschap van Havank-exegeten verkeer. Wellicht herkent U dan ook veel van wat ik hierna ga vertellen, het zij zo. Bij voorbaat mijn verontschuldigingen als ik u verveel.

Kunt u zich mijn positie indenken als scholier in 1952? Nu, 61 jaar geleden? Vast niet.

Ik woonde in Zierikzee op het toenmalige eiland Schouwen Duiveland. U beseft wellicht niet wat dat wonen op een eiland toen betekende: je kon er bijna niet af. Om in Rotterdam te komen, hemelsbreed niet meer dan 50 km, had je met openbaar vervoer acht uur nodig. Eerst met het stoomtrammetje naar Zijpe bij Bruinisse, dan twee uur met een veerboot naar Numansdorp, en dan tenslotte met alweer een stoomtram van Numansdorp door de Hoekse Waard en IJsselmonde naar Rotterdam. Je vertrok in de morgen om acht uur en kwam 's namiddags om vier uur aan in de Rozestraat.

In ons stadje was één bioscoop maar daar had ik geen geld voor. En dan was er sinds najaar 1951 in Nederland weliswaar televisie, maar om die te zien moest je naar een café en dan zat je met 40 man naar een klein scherm boven in de hoek van het zaaltje te kijken waarop uiterst saaie zwart-wit beelden met veel sneeuw te zien waren. Ik hoop dat U nog weet wat dat is: sneeuw in het beeld, in elk geval was het geen cocaïne.

Muziek? Een swingend accordeon-orkestje was nog het beste waar je op kon hopen. Je kon je ook vermaken met Malando of The Kilima Hawaiians.

Het enige wat er eigenlijk was waren boeken En dan stond je hunkerend voor zo'n etalage met voor het merendeel boeken met van die grijs-grauwe kaften maar er waren ook de boeken van de maand met die fel gele kaften en dat was dan weer een lust voor het oog. Alleen al vanwege dat kaft en vanwege die intrigerende naam Havank met die ongewone boektitels had je zo'n boek graag willen kopen. Maar daar was alweer dat gebrek aan zakgeld: 75 cent per week als ik me goed herinner en zo'n boek kostte 3 gulden 95 (en oorspronkelijk zelfs fl. 3,99[5]). Gelukkig was er wel eens een

meevaller of een verjaardag en zo had ik eind 1952 dan toch zo'n vier boeken van de schrijver in mijn bezit.

En er was dan ook nog de openbare bibliotheek. Bij de voorbereiding voor deze toespraak zag ik dat vooral Rooms Katholieke Openbare Leeszalen Havanks aanschaften. Ik dacht eerst: dat doen ze omdat ze in Havank, ondanks zijn frivole verhalen, een Roomse vriend zien die geen boeken schreef die, zoals *Dr Vlimmen*, van zijn vriend de schrijver Roothaert, op de Katholieke Index van verboden boeken stonden, maar dat was niet de reden: 'goede boeken' las ik, zijn duur en brengen hun geld door middel van uitleen nooit op maar dat wordt gecompenseerd door de relatief goedkope boeken van Ivans, Leslie Charteris en Havank. Die detectives subsidieerden dus de voornoemde 'goede boeken' en daarom schafte men ze aan: in alle leeszalen van het land en in die van de toenmalige koloniën.

Twee aspecten van het boeken lezen in 1952 zijn hier belangrijk: er waren praktisch geen recensies van die boeken (althans ik kreeg ze niet onder ogen) en je wist totaal niets over de schrijvers. Je wist niet hoe ze leefden, hoe oud ze waren, waar ze woonden, hoe ze er uit zagen en hoe ze in werkelijkheid heetten. Dat kwam voort uit een zekere arrogantie van de uitgever, een dédain voor de lezer. Maar ik teken hierbij aan dat ook de column 'Dezer Dagen' in de *NRC* vele jaren is verschenen zonder aan te geven wie de schrijver was. Kennelijk dacht men: dat interesseert de lezer niet of, nog veel erger: dat gaat hem niets aan.

Nadat ik dit had opgeschreven besloot ik eens te onderzoeken wat men voor 1945 schreef over de boeken van Havank en wat men over de schrijver wist.

En ik vond het volgende:

De **eerste recensie** van een Havank boek zag ik in het *Nieuwsblad van het Noorden* (rubriek: Nieuwe Uitgaven jeugdlectuur) van 29 nov. 1935:

> Het mysterie van St. Eustache, door Havank
> Uitg. A. W. Bruna en Zoon's Uitgevers Maatschappij N.V.. Utrecht.
>
> Deze oorspronkelijke detective roman is er een van het soort waarvan liefhebbers van dergelijke lectuur smullen. De handeling is boeiend, en de ontwarring van het mysterie door detective Silvère zoodanig verteld, dat men dit boek gaarne in eenen door uitleest. Havank is een Nederlander en dit eerste boek doet voor de toekomst goede verwachtingen omtrent hem koesteren. Het mysterie van St. Eustache is de eerste van de Silvère-serie.

De **eerste foto** van Havank in de pers werd bij mijn weten afgedrukt in *Het Volk* van 8 april 1941 met het onderschrift:

> Havank laat zich zelden fotograferen maar hier is hij!

Ik kan het niet nalaten om uit nog één zo'n recensie te citeren: Onder de titel "Ons klimaat bekomt Sherlock Holmes niet goed" schrijft *Het Zaans Volksblad* van 16 april 1941, na een inleiding over Amsterdam als achtergrond voor speurdersromans, o.a. het volgende:

> Latere auteurs pasten zich meer aan bij het moderne, internationale niveau van de detectiveroman. Havank zocht en zoekt het nog altijd in Frankrijk, een land, dat zich blijkbaar het beste leent als schouwtoneel van zijn moord- en doodslag-geschiedenissen, die, bijzonder vlot geschreven, niet onderdoen voor de meeste producten van zijn buitenlandse collega-schrijvers van "thrillers", doch overigens niet uitmunten door lezer of schrijver gezellig aan het puzzelen te zetten.

In totaal waren er voor de periode 1930-1952 430 treffers[1] bij het woord Havank, maar dat lijkt veel meer dan het is, want ongeveer 270 maal betrof het een aflevering van een als feuilleton verschijnend boek van Havank of een boek dat hij had vertaald. Dus eigenlijk waren er maar 160 treffers. Wist U bijvoorbeeld dat *De Man uit de Verte* in 1938 in 59 afleveringen verscheen in *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indie*? Dat leverde dus 39 treffers op. En dat was dus zo bij meer boeken, zoals voor de door Havank vertaalde boeken over de Saint.

De kranten (en daardoor ook de lezers) in onze toenmalige kolonie waren trouwens erg gebrand op boeken van Leslie Charteris, Simenon, Peter Cheney, Havank, Walling en soortgelijke schrijvers. Bij kranten moet U dan denken aan *De Sumatrapost*, het *Soerabaijasch handelsblad*, *De Javabode*, *De Locomotief*, *Samarangs handels en advertentieblad*, *De Indische Courant*, *De Preangerbode*, en ga zo maar door.

Ik vraag me trouwens af of Havank financieel beter werd van die feuilletons, misschien wist hij niet eens dat ze verschenen.

Hij zal in elk geval weinig hebben gemerkt van de toenmalige 'merchandising', zoals in deze advertentie (in *De Waarheid* van 26 juli 1949):

1 Zie *http://kranten.kb.nl*; dat is de website met gedigitaliseerde kranten van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.

Al leest hij zowel Vondel als Havank, hij scheert zich uitsluitend met Nationaal scheermesjes.

Of nog doller: in het illegale *Parool-Nieuws* van 16 februari 1945:

Ren als de Weerlicht!!
Een nieuwe V 1 is uit!
(Vrij naar Havank)

Die advertentie over die scheermesjes doet me trouwens denken aan de zeep van Zefir Zaligman in *De Schaduw is terug*, U weet wel:

Zeep, voor van binnen en van buiten,
voor de snor en voor de kuiten,
in de keuken en in de tuin,
van de voeten tot de kruin,
voor elke vrouw en elke man
…Zeep van Zefir Zaligman.

Als puber was je natuurlijk vooral geïnteresseerd in de toepassing van die zeep voor 'vanbinnen'. Bij wie vanbinnen?

Het viel mij op dat socialistisch ge-oriënteerde kranten zoals *De Waarheid* en *Het Volk* in hun recensies zo kritiekloos bleven t.a.v. het dure, decadente leven in de Havank boeken, compleet met kastelen, zonnige stranden, snelle auto's, dure wijnen en mooie meiden. En dat terwijl de lezers van die kranten zich in die tijd 's morgens in alle vroegte te voet of op hun fiets in regen, mist of kou of tegen de wind in naar hun werk moesten begeven op kantoor of in de fabriek. Je zou, om met ene Henk Oosterling (in *NRC Weekend* van 15 juni j.l.) te spreken meer 'proletarische woede' hebben verwacht.

Over die snelle auto's nog het volgende: ons stoomtrammetje op de Zeeuwse eilanden haalde met moeite een gemiddelde snelheid van zo'n 20 tot 25 km per uur. Maar zoveel sneller waren die auto's van Silvère en De Schaduw nu ook weer niet: Zo lees ik in *De Vier Vreemde Vrienden* (blz. 11):

De bestuurder drukte het gaspedaal verder in. Het lied van de motor werd dieper. De fijne naaldpunt van de snelheidsmeter stond trillend boven de zestig.

Dat was dus een hele geruststelling voor de 17-jarige scholier die ik 1952 was. Pas later heb ik begrepen dat het vermoedelijk niet ging om 60 km per uur maar om 60 mijl per uur.

Ik zou graag nog wat uit juichende kritieken van die jaren 1935 tot 1952 hebben geciteerd maar dan wordt het toch te veel van het goede. Laat ik daarentegen eens uit een negatieve kritiek citeren:

> …Er zijn ook burgerlijke en niet-burgerlijke detective-boeken. Tot de burgerlijkste behooren de Nederlandsche: die van Ivans (behoudens *Het Spook van Vöröshegy* en *De Man uit Frankrijk*) en van Havank op de eerste plaats. Ze bevatten een oubollig en ongrappig soort humor, zijn niet intelligent, verduisteren de ontbrekende stukjes, door détails te verzwijgen in plaats van ze te zeggen, maar dan zóó dat ze uw ooren voorbijgaan...

Dat gaat zo nog een tijdje door maar ik wil uiteraard de goede stemming hier aan tafel niet bederven.

Die negatieve kritiek was overigens van ene Mr. E. Elias op 27 juni 1936 in, alweer, het *Nieuwsblad van het Noorden*. Dat blad was zijn positieve kritiek zeven maanden vroeger zeker vergeten! In de necrologie betreffende genoemde Elias (in 1967) lees ik o.a.

> Toch schreef hij onveranderlijk in een soms wat badinerende toon,

Inderdaad!

Geacht bestuur, dames en heren, ik wil graag van mijn erkentelijkheid voor de benoeming tot Vriend van het Jaar blijk geven door aan de Stichting het origineel aan te bieden van de brief die ik in 1952 ontving van Havank.

Bij dezen.

En U allen dank voor de aandacht.